

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Debreceni Ítéltábla, mint harmadfokú bíróság a Debrecenben, **2009. évi február hó 16. napján** tartott nyilvános *ülés* alapján meghozta a következő

í t é l e t e t :

A nagyobb kárt okozó, üzletszerűen elkövetett csalás büntette és más bűncselekmény miatt vádlott ellen indított büntetőügyben a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 2008. évi október hó 14. napján kihirdetett 3.Bf.420/2008/3. számú ítéletét megváltoztatja a következők szerint.

A vádlott bűnös: 1 rb. csalás büntetében (Btk.318.§.(1) bekezdés (2) bekezdés c.) pont, (5) bekezdés b.) pont (2.vádpont);
1 rb. folytatólagosan elkövetett csalás büntetében (Btk.318.§. (1) (2) bekezdés c) pont, (4) bekezdés b.)pont; továbbá
1 rb. csalás büntetében (Btk.318.§. (1) bekezdés (2) bekezdés c.)pont, (4) bekezdés b.)pont, (1.vádpont)

Ezért a bíróság halmazati főbüntetésül - 8 (nyolc) hónap börtönre, mellékbüntetésül 300.000 (háromszázezer) forint pénzmellékbüntetésre ítéli.

A börtönbüntetés végrehajtását 2 (kettő) évi próbaidőre felfüggeszti.

A pénzmellékbüntetést a vádlottnak a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság Gazdasági Hivatalának külön felhívására, a felhívás kézbesítésétől számított 15 napon belül kell megfizetni.

A pénzmellékbüntetés meg nem fizetése esetén fogházban végrehajtandó szabadságvesztésre kell átváltoztatni oly módon, hogy 5.000.- (ötezer) forintonként egy-egy napi szabadságvesztést kell számítani.

Egyebekben a másodfokú ítéletet helybenhagyja.

I ndokolás:

A vádlottat a Nyíregyházi Városi Bíróság a 17.B.716/2007/15. számú ítéletével a Btk. 318.§ (1) bekezdésbe ütköző, de a (2) bekezdés c) pontjára figyelemmel az (5) bekezdés b) pont szerint minősülő és büntetendő nagyobb kárt okozó, üzletszerűen elkövetett csalás büntette, valamint a Btk. 318.§ (1) bekezdésbe ütköző, de a (2) bekezdés c) pontjára figyelemmel az (4) bekezdés b) pont szerint minősülő és büntetendő 2 rendbeli csalás büntette miatt - melyből 1 rendbelit folytatólagosan követett el - halmazati büntetésül 1 év 6 hónap börtönbüntetésre ítélte, melynek végrehajtását 4 év próbaidőre felfüggesztette, valamint 300.000 Ft.- pénzmellékbüntetést szabott ki. A sértettek polgári jogi igényét egyéb törvényes útra utasította.

vádolt és védője fellebbezése alapján eljáró Szabolcs - Szatmár - Bereg Megyei Bíróság a rendelkező részben megjelölt ítéletével az első fokú ítéletet megváltoztatta akként, hogy az 1. tényállás pontban írt cselekményt a Btk. 318.§ (1) bekezdés és (2) bekezdés I. fordulat szerinti csalás vétségének, míg a 2. tényállási pontban írt cselekményt a Btk. 318.§ (1) bekezdésbe ütköző, de a (4) bekezdés a) pont szerint minősülő és büntetendő csalás büntettének minősítette. Egyben a 3-4. tényállási pontokban írt folytatólagosan elkövetett csalás büntette miatt emelt vád alól a vádlottat felmentette bűncselekmény hiányában. A vádlottat a vele szemben kiszabott fő- és mellékbüntetés helyett 500 napi tétel, napi tételenként 400 forint, összesen 200.000 forint pénzbüntetésre ítélte.

A másod fokú ítélet ellen a vádlott védője útján bizonyítottság hiányában az 1. és 2. vádpontok alóli felmentése miatt, míg az ügyész bűnösség megállapítása és a kiszabott büntetés súlyosítása érdekében fellebbezett.

A védelmi perorvoslati kérelem lényege szerint az első- és másodfokú bíróság előtt kétséget kizáróan nem nyert bizonyítást, hogy sértetteknek a munkadíj kifizetése nem történt meg.

Az ügyész, az írásban indokolt jogorvoslati kérelmében kifejtette, hogy a megyei bíróság téves jogkövetkeztetéssel jutott arra az álláspontra, hogy a 3. tényálláspontban írt cselekmény tekintetében a tévedésbe ejtés, megtévesztés törvényi tényállási elemet nem látta megvalósulónak, arra hivatkozással, miszerint a vádlott cselekménye fizetési késedelemként értékelendő, mert utólag kifizette a sértett anyagköltségét, ezért a mai gazdasági viszonyokra is figyelemmel nem lehet a fizetési szándék hiányára alappal következtetni. Ügyészi álláspont alapján a csalás megvalósult, a vádlottnak a munka megrendelésekor sem állt szándékában a munkadíjat kiegyenlíteni, a kár megtérítésére irányuló magatartása pedig a büntetés kiszabása körében, enyhítő körülményként értékelhető.

Az ügyészi érvelés szerint szintén téves a megyei bíróság jogkövetkeztetése a 4. tényálláspontban írt cselekmény vonatkozásában is, ahol a megyei bíróság szerint a sértettnek meg nem fizetett munkadíj kizárólag elmaradt haszonként értékelhető, mely kárként nem vehető figyelembe. Az ügyész ezzel összefüggésben kifejtette, hogy a munkadíjnak vannak olyan elemei - útiköltség, gépek amortizációja -, ami a sértettnél költségként, így kárként kell értékelni.

A fellebbviteli főügyészség átiratában az ügyési fellebbezést, annak helyes indokainál fogva fenntartotta és a megyei bíróság ítéletének megváltoztatását indítványozta.

Az ügyési perorvoslat alapos, a védelmi jogorvoslat alaptalan.

Az ítélet tábla a minden irányú fellebbezések alapján a Be. 393.§ (2) bekezdés szerinti nyilvános ülésen eljárva a Be. 387.§ (1) bekezdése alapján bírálta felül a megyei bíróság ítéletét és az azt megelőző első és másodfokú bírósági eljárást.

Az elsőfokú bíróság eljárását a perrendi szabályok betartásával folytatta le, míg a másodfokú bíróság lényeges, orvosolhatatlan perjogi hibát nem vétett. Kiemelendő azonban a megyei bíróság azon eljárási szabályszegése, mely szerint fellebbezési jogosultságot nem biztosított a vádlott és védője részére a Be. 386.§ (1) bekezdés b) pontja alapján. A Be. 385.§ folytán alkalmazandó Be. 346.§ (2) bekezdés egyértelműen rögzíti a fellebbezés jogcímét, amellet, hogy a Legfelsőbb Bíróság 1/2007. számú Büntetőkollégiumi véleményében kifejtette, hogy a harmadfokú eljárás megnyílása esetére a jogorvoslati jogosultság teljes körű. A megyei bíróság mulasztása a Be. 390.§ (1) bekezdés a) pontja szerint pótolható volt, így lényeges eljárási szabályszegés, mely az ügy érdemére kihatott volna, nem történt.

A megyei bíróság az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás felülbírálatára kapcsán a későbbiekben kifejtésre kerülő téves jogi álláspontja okán helytelenül ítélte meg annak kiegészítése szükségességét. A megyei bírósági kiegészítéssel vált éppen megalapozatlanná az egyébként megalapozott ítéleti tényállást. Erre figyelemmel a Be. 388.§ (2) bekezdése értelmében - az iratok tartalma alapján - szükséges volt mellőzni a másod fokú ítélet indokolásának 2. oldala 6- és 7. bekezdésében rögzített tényállási kiegészítést.

Ezzel a helyesbítéssel a tényállás megalapozottá és a harmadfokú bírósági eljárás során is irányadóvá vált a Be. 388.§ (1) bekezdése szerint.

A másodfokú bíróság bizonyítékértékelő tevékenységének felülbírálatára körében az ítélet tábla megállapította, hogy a megyei bíróság a rendelkezésére álló bizonyítékok mind önmagukban, mind összességükben történt helyes mérlegelő tevékenységének kellően kifejtett indokát adta. A másodfokú bíróság sértettek vallomásainak aggálytalanságát helyesen ítélte meg, a védelmi perorvoslatot pedig helytállóan vetette el.

Jelen harmadfokú bírósági eljárásban a tényállás alapossága okán szintén nem foghatott helyt az eljárás korábbi szakaszaiban is előadott vádlotti védekezést megismétlő védelmi perorvoslat. Ezzel összefüggésben már a másodfokú bíróság is rámutatott ítéletében arra, hogy a bíróság mérlegelő tevékenységét támadó fellebbezés eredményre miért nem vezethet.

A bűncselekmények minősítésének felülbírálata körében az ítéletábra osztotta az ügyészség álláspontját, az elsőfokú bíróság jogi okfejtésével egyetemben az alábbi részletesebb indokok mellett.

A Btk. 318.§-ban szabályozott csalás jogi tárgyát a vagyoni viszonyok alkotják, amelyek nem szűkíthetők le kizárólag a tulajdoni viszonyokra. A csalásnál a vagyoni jogok elleni támadás tulajdoni viszonyokból, kötelemből, öröklési viszonyokból, munkajogi jogviszonyokból, stb. eredő polgári jogi jogügylet formájában realizálódik, mely a korábban fennállott jogállapotot a sértettre nézve hátrányosan meg is változtatja. Mindezt az elkövetői magatartás folytán létrejött jogügyletek tárgya lehet nemcsak a dolog, hanem a létező, vagy a jövőben biztosan keletkező jog is.

Kétségtelen, hogy a Btk. 318.§ (1) bekezdésben írt törvényi tényállás megállapíthatóságának előfeltétele a kár bekövetkezése, mely a Btk. 137.§ 5. pontja alapján a bűncselekménnyel a vagyonban okozott értékcsökkenésre korlátozódik. Azonban az elvégzett munka után a - jelen esetben szóbeli - szerződésben előre kikötött vállalkozói díj elmaradt vagyoni előnyként értékelése helytelen.

Az elkövetéskor is hatályos Polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 198. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a szerződésből kötelezettség keletkezik a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság a szolgáltatás követelésére. A Ptk. 200. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy a szerződés tartalmát a felek szabadon állapíthatják meg. A szerződésekre vonatkozó rendelkezésektől egyező akarattal eltérhetnek, ha jogszabály az eltérést nem tiltja. A Ptk. 201. § (1) bekezdése alapján a szerződéssel kikötött szolgáltatásért - ha a szerződésből vagy a körülményekből kifejezetten más nem következik - ellenszolgáltatás jár.

A Ptk. 389. § rögzíti, hogy a vállalkozási szerződés alapján a vállalkozó valamely dolog tervezésére, elkészítésére, feldolgozására, átalakítására, üzembe helyezésére, megjavítására vagy munkával elérhető más eredmény létrehozására, a megrendelő pedig a szolgáltatás átvételére és díj fizetésére köteles.

A Ptk. 391.§ (1) bekezdés I. fordulatának rendelkezése értelmében - eltérő megállapodás hiányában - a vállalkozó a munkát saját költségén végzi el.

A Ptk. 397. § (1) bekezdése alapján a vállalkozási díj - ha jogszabály kivételt nem tesz - a vállalkozás teljesítésekor esedékes.

A tényállás alapossága okán a vádlott által a sértettekkel szóban érvényesen kötött szerződések tartalma vitathatatlan, míg az sem kétséges, hogy a vádlott a sértett alvállalkozók költségeit nem előlegezte meg.

Összegezve a Polgári törvénykönyv idézett rendelkezéseit és a szerződések tartalmát az alvállalkozóként eljáró sértettek az előre kikötött vállalkozási díjra - figyelemmel arra is, hogy a munka szerződésszerű teljesítésével kapcsolatos vita a vádlott és a sértettek között

nem volt - jogosan számíthattak, mégpedig olyan mértékben melyről a szerződés rendelkezett. E „várományuk” a vagyonuk körébe tartozóként értékelendő.

A jogirodalomban irányadó álláspontok valamennyi esetben elismerik a váromány elmaradásának büntetőjogi értelemben kárként (*damnum emergens*) történő értékelését. Szűkebb körben kizárólag akkor, ha a váromány jogigényen alapszik - mint ahogy jelen esetben is - [*Binding, Merkel, Frank, Liszt-Schmidt*], míg a tágabb körű nézet szerint a nem jogigényen nyugvó váromány elmaradása is kárként értékelendő [*Illés, Finkey, Angyal*]. Azonban a tágabb körű nézet szerint sem tekinthető büntetőjogi értelemben kárnak „*a merő lehetőségként várható haszon, melynek nem a tények okozatossága szerint igazodó tárgyi alap, hanem az ezt csupán feltételező érzület kölcsönöz valószínűséget*”. [Dr. Angyal Pál: A MAGYAR BÜNTETŐJOG KÉZIKÖNYVE, A CSALÁS; Budapest, Attila Nyomda 74.-75.o.]

Az ítélőtábla az első jogdogmatikai álláspontot osztja a következők szerint. A jogi igényen nyugvó váromány esetében a sértettnek rendelkezési joga áll fenn. A sértett a követelését engedményezheti másra, az ellenértéktől utólag eltekinthet, a kialakult ellenszolgáltatástól kevesebbet követelhet, akkreditív formájában azt pénzzé is teheti.

Kétségtelen, hogy a vállalkozási díj olyan elméleti elemei tekintetében, melyek egyértelműen költségként merültek fel (gépek, eszközök amortizációs költsége stb.) a vagyonban bekövetkezett értékcsökkenés kézzelfogható. A jogértelmezési problémát jelen esetben az okozta, hogy a sértettek kára nem a ténylegesen meglévő, általuk birtokolt vagyonban keletkezett.

Nem vitásan azonban a vállalkozó munkavégzése is értékkel bír, mely vállalkozási elméleti díjelem is minden kétséget nélkülözően összegszerűen meghatározható, így jogszabálynál fogva a vállalkozási díj többi elemével egyetemben a vállalkozási díj egésze tekintetében a sértettek vagyoni jogi hatályú rendelkezéseket eszközölhetnek.

Ezzel szemben az elmaradt vagyoni előny (*lucrum cessans*) bizonytalan vagyongyarapodás, mely felett a csalárd módon tévedésbe ejtett személy rendelkezési joga sem nyílik meg.

Utal az ítélőtábla arra, hogy a vagyonszerzési célzattal eljáró, szándékosan tévedést okozó terhelt előre is látja károkozó magatartása lehetséges vagyoni következményeit, a kár mértékét, míg az elmaradt vagyoni előny esetében erről nem beszélhetünk.

Utal azonban az ítélőtábla arra is, hogy a Ptk. vállalkozási szerződésre vonatkozó rendelkezései egységes egészként kezelik a vállalkozási díjat, annak részelemenkénti felépítéséről rendelkezéseket nem tartalmaznak, mely tény okán a büntetőeljárásban is egy egészként kezelendő a vállalkozási díj.

Minderre figyelemmel vagyoni kárnak minősül a megfelelő ellenszolgáltatás elmaradása, annak ellenére hogy a szolgáltatás maradéktalanul teljesedésbe ment. Így a vállalkozás elvégzését követően ki nem egyenlített vállalkozási díj sem elmaradt vagyoni előnyként, hanem a kétséget kizáróan megállapítható mértékű elmaradt vagyonrészként értékelendő.

Ezzel ellentétes jogértelmezés esetén a korábbiakban kifejtett védeni hivatott érdekek és értékek sem részesülnének büntetőjogi védelemben.

A megyei bíróság a tényállás 3. pontjában rögzített vádlotti cselekmény fizetési késedelemként értékelése körében figyelmen kívül hagyta a Ptk. 397.§ (1) bekezdését, mely szerint a vállalkozási díj a vállalkozás teljesítésekor esedékes, valamint azt a körülményt, hogy a vádlott jóval a büntetőeljárás megindulását követően rendezte tartozását. A büntetőeljárás súlya miatti részteljesítés a büntetés kiszabása körében kerülhet értékelésre, de semmiképpen nem eredményezheti olyan jogkövetkeztetés levonását, hogy sértettet tévedésbe ejtő, jogtalan haszonszerzési célzattal eljáró és kárt okozó vádlott a vállalkozási szerződés megkötése pillanatában ki akarta egyenlíteni a vállalkozási díjat, hiszen a megrendelők által adott pénzüsszegek átvétele után nem így járt el. Ezen okok miatt a gazdasági viszonyok elnehezülése szintén nem kerülhetett a vádlott javára értékelésre.

Figyelmen kívül nem hagyható az a tény, hogy a vádlott nem legális vállalkozás keretében járt el, nem volt egyéni vállalkozó, de tevékenységét nem is gazdasági társaság kereti között folytatta amellett, hogy az így szerzett bevétele után közterhek fizetésére sem kerülhetett sor. A sértetteknek járó vállalkozási díjat pedig a megrendelők által neki kifizetett összegek átvételével egyidejűleg kellett volna kifizetnie, arra ugyanis lehetősége volt, önhibán kívüli fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet ezért szóba sem jöhetett. Mindezért a legális vállalkozások gazdálkodását nehezítő gazdasági körülmények sem nehezíthették fizetési képességét.

Megjegyzi az ítélető tábla, hogy a megyei bíróság elnehezült gazdasági viszonyokra vonatkozó indokolása hiányában köztudomásúan az Amerikai Egyesült Államokból 2007. évben kiinduló pénzügyi-gazdasági világválság kerülhetett a harmadfokú bírósági eljárásban értékelésre e körben, melyről az is köztudott, hogy 2008. év októberében mélyült el a Magyar Köztársaság területén. Ezen elnehezült gazdasági helyzet azonban nyilvánvalóan szintén nem érinthette a vádlott fizetőképességét a 2005. év őszi elkövetésre figyelemmel.

Sem az elsőfokú bíróság ítéletének érdemben helyes jogi indokolása, sem a megyei bíróság jogi indokolása nem tartalmazza az alábbiak szerint szükségesen rögzítendő elemeket.

Az elkövetéskor hatályos Btk. 138/A. § a) pontja szerint a kár összege kisebb, ha tízezer forintot meghalad, de kétszázezer forintot nem halad meg, míg a b) pont szerint nagyobb, ha kétszázezer forintot meghalad, de kétmillió forintot nem halad meg.

A Btk. 137.§ 9. pontja szerint üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik.

Az üzletszerűség kérdésében a másodfokú bíróságtól szintén eltérő jogi álláspontra jutott az ítélető tábla.

Utal az ítélet tábla arra, hogy az üzletszerűség megítélésénél nem az egyes cselekmények között eltelt hosszabb, vagy rövidebb időtartamnak, hanem annak van jelentősége, hogy a cselekményeket a rendszeres haszonszerzésre törekvés - mint életmód - összekapcsolja-e. [BH.2005.88.]

A vádlott ugyan rövid időszakon keresztül (2005. szeptember-2005. őszével bezárólag), de ugyanolyan módszerrel elkövetett cselekmények révén - alvállalkozók tévedésbe ejtése fizetési készsége és képessége tekintetében - megélhetését biztosító rendszeres jövedelemre tett szert, egyéb jövedelemforrással pedig az adott időszakban nem rendelkezett. A vádlott által ilyen módon, sorozatban elkövetett csalási cselekményekből kizárólag a rendszeres haszonszerzésre törekvésre vonható jogkövetkeztetés.

Utal az ítélet tábla arra is, hogy a Legfelsőbb Bíróság a BH 2002.469. számon közzétett eseti döntésében már egy cselekmény esetében is megállapíthatónak tartja az üzletszerűséget, ha hasonló bűncselekményeket csupán tervezi az elkövető. Jelen esetben azonban véghez is vitte azokat.

Mindezekre figyelemmel az ítélet tábla a Be. 393.§ (2) bekezdés szerinti nyilvános ülésen eljárva a másodfokú bíróság ítéletét a Be. 398.§ (1) bekezdése értelmében megváltoztatta, a vádlottat az elsőfokú bírósággal egyezően bűnösnek kimondva.

Az eljárás elsőfokú és másodfokú bíróság által teljes mértékben feltárt bűnösségi körülmények mellett jelen harmadfokú bírósági eljárásban értékelés nyert a vádlott terhére nem róható időmúlás is. Erre figyelemmel az ítélet tábla a Be. 398.§ (3) bekezdése alapján a Btk. 37.§ és 83.§ szerinti büntetési célok és elvek megvalósulásához a rendelkező részben írt Btk. 43.§ a) pont szerinti fő- és a Btk. 64.§ (1) bekezdés a) pont szerinti mellékbüntetést tartotta szükségesnek, de egyben elégségesnek is. A vádlott személyi körülményeinek szem előtt tartásával a Btk. 89.§ (1) bekezdése alapján döntött az ítélet tábla a börtönbüntetés végrehajtásának felfüggesztéséről, míg egyéb rendelkezései a Btk. 65.§ (1)-(2) bekezdésein alapulnak.

Fenti változtatásokat meghaladóan a másodfokú bíróság ítéletének helybenhagyásáról az ítélet tábla a Be. 397. § alapján rendelkezett.

Debrecen, 2009. február 16.

Dr. Kardos Sándor sk.. Gömöri Olivér sk.. Elek Balázs sk.

a tanács elnöke

előadó bíró

bíró

ZÁRADÉK: A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 2008. október 14. napján kihirdetett 3.Bf.420/2008/3. számú ítélete jelen harmadfokú ítéletben írt változtatásokkal 2009. február 16. napján jogerőre emelkedett és a börtönbüntetés kivételével végrehajthatóvá vált.

Debrecen, 2009. február 16.

Dr. Kardos Sándor sk.

a tanács elnöke

A kiadmány hitelül
tisztviselő